

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ס"ג

- (א) **ר' יוסי אומר, ב"ז ובכ"ג וכו'-** ולכאור' כוונת ר' יוסי לבאר זמנים של הג' רביעיות. וע' **רמב"ם** (מתנ"ע א', י"א) שכ' דמותר כ"א בזיתים מר"ח כסלו (דאי' בתענית [ו.]) שהוא תלוי בזמן רביעה שני', שהוא רביעה שני' בשנת האפילה. והק' **הכס"מ**, הא קי"ל כר' יוסי, ורביעה שני' לדידי' הוא כ"ג חשון, ומהכ"ת דבשנת אפילה נשתנה הזמן של רביעה שני'. ואין לומר שהי' להרמב"ם גירסא אחרת, שהרי בהל' נדרים (י', י"א) פסק בנוגע להגדור עד הגשמים דזמנו עד רביעה שני', דהיינו כ"ג חשון, וא"כ גרס כמו שאי' בגמרא. ולכן פי' דס"ל להרמב"ם דר' יוסי ארביעה שני' קאי, וה"ק, רביעה שני' בשנת בכירה הוא ב"ז חשון, בשנה בינונית בכ"ג, ובשנת אפילה בר"ח כסלו, וכן פי' להדיא בפיה"מ לפאה (ח', א'). וא"כ, לגבי מתנ"ע, דספק מתנ"ע להחמיר, פסק דהזמן הוא עד רביעה שני' בשנת אפילה. ובנוגע לנדרים, אז הולכין אחר לשון בנ"א, והולכין אחר שנה בינונית. וכ' **העמק ברכה** (תענית א', עמ' ק"ל) דלפ"ז מובן איך פסק הרמב"ם (תפלה ב', ט"ו) דשואלין למטר בז' חשון, אף דפסק כר' יוסי, דלכאור' ק', דלר' יוסי לכאור' אין הגשמים מתחילין כלל עד י"ז חשון, וא"כ למה מתחילין לשאול בז' חשון. אבל הרמב"ם א"ש לשיטתו, דאם כל נדון התנאים הוא רק ברביעה שני', א"כ י"ל דמה דאמר ר"ג דמתחילין מז' חשון הוא משום דס"ל דז' חשון הוא רביעה ראשונה (וזהו ע"כ כר' יוסי, דלהתנאים אחרים הרי ז' בו כבר רביעה שני'). עוד הביא העמק ברכה קו' **הלחם משנה** (תענית ג', י') על הרמב"ם, דא"כ מה שייך ז' ימים בין רביעה לרביעה, הרי בשנים שונים הם. ותי' העמק ברכה, דהיכא דאין הגשמים יורדים ברביעה ראשונה, ויורדים בתחלה ברביעה שני', בכה"ג הרי זה נחשב לרביעה ראשונה, ומה נחשב בשנה זו רביעה שני', בזה ס"ל להגמ' דתלוי בהזמנים דרביעה שני' לשנים בינונים ומאוחרים (דהיינו, דאם מתחיל הגשמים ברביעה שני' של בינונים, אז יהי' הרביעה שני' של אותה שנה בשל מאוחרים. ולפי דברי הע"ב לכאור' צ"ל דלא גרס הרמב"ם בהגמ' "ושלישית", וכמש"כ **תוס' בתענית** (ו.), דהא לפי ביאור זה לכאור' אין שייך שלישית).
- (ב) **קונם יין שאני טועם לשנה- כ' הר"ן** דמתני' מיירי במי שאמר שנה זו או השנה, אבל אם אמר "שנה אחת", אין חודש העיבור בכלל, שהרי יכול הי' לנהוג נדרו גם בשנה אחרת, וא"כ אזלי' בתר רוב שנים, דהיינו י"ב חודש. ואף דאסור לזכות נדרו לשנה אחרת, שהרי א"כ יהי' עובר באיסור כל תאחר, אבל כיון דסכ"ס אם הי' נוהג נדרו בשנה אחרת הי' יוצא ידי נדרו, אין חודש העיבור בכלל. ומש"כ הר"ן דשייך כל תאחר בנדרי איסור, ע' **ברמב"ן** בהשגות לספר המצוות (ע' צ"ג) שכ' דבשבועות ונדרי ביטוי לא שייך כל תאחר. **וע' בחי' ר' שמואל** (ג', ג'), ד"ה ונראה להוכיח, שהק' על שי' הר"ן, מה שייך כל תאחר בכלל, הרי הנדר חל על שנה א' בחיור, ואם אינו מסויים איזה שנה חל, א"כ צריך לנהוג כן כל ימי חייו מספק, ומה ענין זה לכל תאחר. ואם אמרי' דלא חל הנדר על שנה מסויימת, א"כ לא חל הנדר כלל, ומה שייך כלל שיהי' עובר בכל תאחר. וביאר דע"כ צ"ל דדין נדרים הוא כמו שביארנו בהא דאמר לעיל (ג'): לא אפשר מן העולם עד שאהא נזיר, דאמרי' התם דהוי כל תאחר נזירות, והיינו משום דקבלת נזירות הוי כמו נדר לנהוג באיסורי נזירות, ואם איחר הנהגה זו, הרי הוא עובר בכל תאחר. וי"ל דזהו גם הביאור כאן, שמקבל על עצמו לנהוג באיסור חפצא זה לשנה, אלא שעדיין לא חל עליו הנהגת האיסור עד שאומר שרוצה להתחיל האיסור, ובזה שייך כל תאחר גם בנדרי איסור.
- (ג) **לשנה- ע' בר"ן** שהביא מש"כ **הרשב"א** דאפי' אם אומר שנה אחת מיום זה, מ"מ אין חודש העיבור בכלל, והביא ראי' לזה מבתי ערי חומה, דהתורה צריך ריבוי לומר דגם חודש העיבור בכלל, מבואר דמלבד קרא לא אמרי' הכי, וא"כ לכאור' מבואר דכל היכא דאמר שנה, ואפי' אם אמר שנה זו, מ"מ לא הוי אלא שנה פשוטה. והק' הנדרי **נריזין**, איך הביא ראי' לדין זה מהא דבתי ערי חומה, הרי בנדריים הולכין אחר לשון בני אדם, ובתי ערי חומה הוי לשון תורה. וכ' להוכיח מזה כיסוד שיסד לעיל, דהחילוק בין לשון תורה ללשון בני אדם הוא דלשון התורה כולל יותר, משום דהתורה דיבר בלשון קצרה, ודרך בנ"א לפרש יותר, אבל להיפוך לא אמרי', דלשון בני אדם כולל טפי. וא"כ, אם בלשון התורה מבואר דאין חודש העיבור בכלל, א"כ ודאי בלשון בני אדם אין חודש העיבור בכלל.
- (ד) **לשנה- ע' בר"ן** שהביא דלפי **הרשב"א** דבאומר שנה אחת מיום זה אין לו אלא י"ב חודש, א"כ המשנה בב"מ דהשוכר בית לשנה וכו', דאי' שם דנתעברה השנה נתעברה לשוכר, לא משכחת לה אא"כ אומר שנה זו, ועומד בר"ה, וע"ז העיר הר"ן דלא הו"ל למתני חידוש זה במלתא דחיקא. והק' **רעק"א**, למה הוי קו' זה ק' רק על הגמ' בב"מ, הרי גם על מתני' דידן ק', דאמרי' דנתעברה השנה דאסור בה ובעיבורה, וזהו ג"כ ע"כ מיירי בהכי. ואדרבה, המשנה בב"מ לא ק' כ"כ, דשם עיקר הנדון הוא אם אזלי' בתר תחלת לשונו או סוף לשונו. ועוד, מה שייך לומר

דמלתא דחיקא היא, הרי צריך התנא לאשמעין דין זה, אף אם אינו נמצא אלא באוקימתא דחיקא. וציידד לתרין דאה"נ, ודאי הי' צריך לחדש לנו דין זה, ולכן לא ק' על מתני' כלל. אלא הקו' הוא דוקא על המשנה בב"מ, דכיון דעיקר השאלה התם הוא באם אזלי' בתר תחלת לשונו או סוף לשונו, א"כ הי' יכול לאשמעין כן באוקימתא קלה, דהיינו שבאמצע השנה שכרו ב"ב זהובים לשנה, זהוב א' לחדוש, דאם אזלי' בתר תחלת לשונו, צריך לשלם לו י"ב זהובים אפי' אם אין כאן י"ב חדשים עד סוף השנה, אבל אם אזלי' בתר סוף לשונו, צריך ליתן לו רק זהב א' לחדוש שדר שם, ולמה צריך אוקימתא זו דלא שייך אא"כ עמד בר"ה. אולם כ' דמלשון הר"ן לא משמע כביאור זה, והניח בצ"ע.

(ה) **הא דלא ידע- הק' הר"ן**, בשלמא לפי הגירסא דגרסי' דעד סוף אדר ראשון קאמר, שפיר אמרי' דכוונתו לסוף אדר ראשון, כיון שאינו יודע שיש עוד אדר. אבל ק' להגירסא דגרסי' במתני' עד סוף אדר שני, הרי כיון דאינו יודע שיש ב' אדרים, א"כ איך אמרי' דכוונתו לאדר שני, והניח בקו'. וכ' **הקרבן נתנאל** (כ') די"ל דכיון שאינו יודע שיש טפי מחד אדר, א"כ כוונתו לומר עד סוף האדר שהוא קרוב לניסן (דהיינו, דאם נדר עד תחלת אדר, משמע דכוונתו עד תחלת אדר שסמוך לשבט, דהא תחלתו קרוב לשבט, וכשהוא נודר עד סוף אדר, כוונתו לסוף אדר שהוא קרוב לניסן, וכשהשנה נתעבר, זהו אדר שני). וע"ע לקמן בזה.

(ו) **הא דלא ידע- הק' השלמי נדרים**, הא ברישא דמתני' אמרי' דקונס יין שאני טועם וכו' אסור בה ובעבורה, ואם מיירי דלא ידע דנתעבר, א"כ לכאור' לא הי' כוונתו להיות נאסר כ"כ, וא"כ למה באמת אסור הוא. וכ' ליישב ע"פ מש"כ **התומים** (מ"ג, סוף ס"ק כ"ח) ליישב קו' הר"ן שהבאנו לעיל על הגירסא דגרס עד אדר שני, דכיון דמיירי דאינו יודע, למה באמת אסור עד סוף אדר שני. ותי' התומים דכיון דאולי כוונתו על האדר שנקבע על פי ב"ד, ואם נתעבר השנה, זהו אדר שני, וספק נדרים להחמיר [וכוונתו צ"ב]. וכ' השלמ"נ דעפ"ז יש ליישב גם הרישא, דמה שאסור בה ובעבורה, היינו משום דכיון דעבור שנים תלוי בב"ד, א"כ אולי כוונתו היתה לאדר שני אם נתעבר, וספק נדרים להחמיר [אולם לכאור' זה א"ש רק לפי גירסא זו]. וע' **ברש"ש** שג"כ נתקשה בזה, אולם לכאור' משמע דנתקשה לגירסתנו, מ"ש דהיכא דאינו יודע עם נתעבר, אמרי' בסיפא דכוונתו עד סוף ראשון, ואילו ברישא אמרי' דהיכא דאינו יודע דנתעבר, דכולל גם אדר שני. ותי' ד"שנה" אין לה הבנה אחרת אלא השנה, ולכן אסור אף בעבורה. אבל אדר יכול להיות אדר ראשון, ויש לו משמעות אחרת, ולכן י"ל שלא הי' כוונתו אלא עד סוף אדר ראשון.

(ז) **שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר- פי' הר"ן**, דהיינו עד סעודה של לילי הצום קאמר, דאז דרך של בני"א לאכול בשר, ואז מותר מיד לאכול בשר, אע"פ שעדיין לא הגיע הצום. אולם ע' **בשטמ"ק** דכ' דכוונת התנא לומר דאף אם יש צומות אחרות בין שעת הנדר ובין יו"כ, מ"מ אסור ע"י נדרו עד יו"כ, דהיינו משום שאז, דהיינו עיו"כ, דרך בני"א לאכול בשר, וא"כ מסתמא כוונתו היתה לזה, ואסור עד יו"כ ממש, ורק במוצאי יו"כ מותר באכילת בשר [כ"נ בכוונתו].

(ח) **הרי זה יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם וכו'- ע' לעיל (כ"ד)** שהבאנו מה שדייק האילת השחר בדעת הרא"ש שם שאי"ז בגדר קיום התנאי, אלא הוי פתח שעדיף משאר פתחים, לפי שהוא פשוט וברור, ולכן אי"צ חכם. אבל הבאנו דמהרשב"א משמע דלא כדבריו, דכ' שם דהרי זה נתקיים תנאו, וע"ש עוד במש"כ שם.

(ט) **הריני כאילו התקבלתי- ע' לעיל מה שהביא הר"ן מהרשב"א דלא שייך הריני כאילו התקבלתי כי אם בקיום מעשה**, אבל לא בביטול מעשה, וע"ש מש"כ בדבריו.

הריני כאילו התקבלתי- ע' מה שהק' הקרן אורה (כד.), דלפי"ז למה ברישא למה צריך לומר זהו כבודי, לימא הריני כאילו התקבלתי, ע"ש מש"כ בזה, ובמה שכת